

Det norske Hjertelag

Taler

Bjørnstjerne Bjørnson

Dato

5 juni 1886

Sted

Kristiania

- 1 Jeg takker og takker igjen, men jeg maa faa Lov til at begynde med, at det er ikke ganske frivillig, jeg staar her. Noget af det siste, jeg hørte, det var om Venstre, og det var det, at det norske Venstre havde det særegne ved sig, at de fleste Medlemmer inden det allesammen vilde blive Statsraader, at det er Skylden til
- 5 den bitre Splid, som nu er i Venstre, at for det første ikke Storthingsmændene kan tæmme denne Særlyst, at med Undtagelse af et Par hæderlige Mænd allesammen af Venstre vil blive Statsraader, og at derhos denne særegne Sygdom har bredt sig ud til alle, som har havt en saadan ledende Del, at ogsaa de vil blive Statsraader! Jeg har engang i Frankrige ved Gambettas Ligbegjængelse seet flere
- 10 hundrede Generaler paa en Plet. Det var et ganske stolt Syn. Afskedigede og i Funktion, alle i Uniform. Men hvis jeg nu staar her og ser paa en Forsamling af omtrent bare Statsraader, for ikke at nævne Statsraadinder, saa er det naturligvis et endnu grommere Selskab, jeg er kommen i. Hvordan det nu end dermed forholder sig - jeg vover at præsentere mig som ikke hørende til paa
- 15 Kandidatlisten. Om derfor Luften skulde være svært statsraadsfyldt, saa at De opfatter et og andet som, at det var sagt ud af en saadan Malice, som at jeg vilde være Statsraad, saa tro ikke paa det! Jeg vil slet ikke være Statsraad, ja jeg vil ikke engang have Indflydelse hos dem, som er det. Der er virkelig en og anden, som har prøvet at bruge mig til at blive Extraskriver ialfald. Jeg har sagt: jeg vil ikke
- 20 have med det at gjøre. Og jeg har heller ikke nogensomhelst Lyst til at have Indflydelse hos nogen kommende Statsraad. Jeg vil prøve at holde mig uafhængig. Jeg kan sige den hele Sandhed: Hvis her var et Højreministerium, saa var det mere tilpas for mig. For jeg hører til Stormfuglenes Art som Politiker, og der passede jeg. Altsaa, jeg gjentager, at hvad jeg nu her siger, - og jeg vil tale! -
- 25 det siger jeg for egen Regning og egen Risiko. Og I skal ikke misforstaa det; der ligger ikke det mindste andet i det end det, som jeg siger!

Jeg vil begynde, hvor jeg begyndte paa Bryggen. Jeg vil begynde hos det norske Hjertelag! Jeg siger, jeg vil holde mig til det! Og om jeg siger, at det er mit Livs

Arbejde at være med at vække det, saa er det sandt! Men om jeg siger mere: at saadan har jeg seet paa den politiske Kamp, som har gaaet i Landet, paa den Sejr, vi har vundet, paa det, vi arbejder paa nu, trods hvad begge Partier vil, naar jeg siger: altsammen er til det Gode for det norske Hjertelag, som derved endelig
35 engang skal befries, saa er det det jeg mener, at Kampen gjælder.

Jeg kjender mange Folk, men ikke et eneste, som har saadan Længsel i sig til at faa befriet sit Hjertelag som det norske, og som det endnu saa lidet er lykkedes. Jeg vil tale lidt om det. Det norske Hjertelag er nu den Prinsesse, som Vullum
40 talte om, som sidder fangen; det er Folkebruden, det er hun, som skal udløses, og som engang udløst vandrer til Tronen, og det er jeg sikker paa, at da skal Foregangsmændene være de norske Kunstnere og de norske Digtere! Men udløst er det ikke! Husk, at vi begyndte som et Folk i mange Stykker, og at den Samling, som forsøgtes, bare blev en udvortes Samling, at i det Øjeblik, den
45 skulde gaa over til at blive noget mere, faldt vi atter fra hinanden paa Grund af især indre og ogsaa ydre Omstændigheder, og blev til Bygdelaag, blev til Slægter, til Familjer. Den store Fællestanke, den var der ikke.

Det er saa med det Hjertelag, som skal nære et Folk, det kan ikke bare føde sig af
50 Familjelivet. Det maa føde sig ved at optage alt, som er i Folket, og ikke engang slutte med det; det maa i Magt af, hvad det er bleven ved det, optage alt af samhörigt og stort i Menneskeheden. Og at vinde op til det, dermed har det gaaet smaat hos os. Jeg vil i denne Forbindelse bare nævne den religiøse Forkyndelse. Tro nu endelig ikke, at det er Kristendommen, jeg vil angribe! Det
55 er den kristelige Forkyndelse. Husk paa, at Protestantismen ifølge sit Væsen altsaa er en Procedure - Navnet siger det - og den procederer enkelte Dogmer væk for at beholde andre. Den begyndte og maa fortsætte som Procedure. Der er noget juridisk i det, og deraf er ogsaa Forkyndelsen bleven bestemt. Vi ved alle, at de største Jurister har været, og er tildels endnu, vore Theologer, og at
60 Forkyndelsen er en Dogmeforkyndelse, en Troesforkyndelse, af den rene Lære om ikke netop til Fortrængsel af Kjærlighedsforkyndelsen - som skulde være alt - saa dog i alle Fald til Hindring for den, saavidt som jeg kan skjønne. Jeg hører nu, at der er dem i vort Land, som har begyndt paa Kjærlighedsforkyndelsen, og Gud velsigne dem for det. Men saavidt jeg kan skjønne, er det meget faa, og did
65 er den almindelige kristelige Forkyndelse endnu ikke kommet hos os, saa vort Hjertelag, som møder i Kirken, faar ikke det, som det søger!

Det er én Ting. Saa er det det nationale Hjertelag. Saa vidt som vi troede, det

70 skulde kunne voxe sig, fra vi atter fik den indre Selvstændighed, har det ikke
voxet sig, fordi Væksten er en Væxt med Forhindringer. Vi skal nemlig huske paa,
at i det Forhold, vi har været i til Danmark, der var det syvende og det sidste i
vore Ønsker, det stærkeste, vi vilde, det var Landsforræderi. Vi kunde ikke tale
det ud, og vi kunde ikke handle derefter. Der fik aldrig nogen drømt sig
75 Hjertelag til; der maa handles, der maa leves Hjertelag til, og den store
Slægtsfølelse, den havde vi ikke. Naturligvis, om det havde været et Kampliv, et
saadant, som Ierne har ført, - da kan man være undertrykket, da voxer
Hjertelaget - men det var just det, det ikke var.

80 Det var ikke noget Kampliv, det var et Dødsliv mere eller mindre med langsom
Opvaagnen. Det, vi nu har, er bedre. Men det er atter ikke det, der helt kan nære
Hjertelaget, og det nationale Hjertelag maa næres, for det er paa den ene Side -
det er det, som er Formidleren udadtil, og opsamler hele den Rigdom, som er i
det store menneskelige Samarbejde, og det fører det tilbage igjen til Familjelivet,
85 - giver det Energi, giver det Opfindsomhed og udvikler det paa den Maade. Men
hos os er dette store nationale Hjertelag, det er endnu den Dag idag en
Fremgang med Dødvægt paa.

Thi det syvende og sidste, de store Ønsker, den store hele Æresfølelse, som fører
90 det ædleste og største til vort Hjertelag, den er dæmpet! Den er dæmpet!

Jeg tror for min Part, at et Folk, som ikke har den hele Ansvarsfølelse, som har
endel af sit Ansvar i et andet Folks Lomme, jeg tror, at det Folk aldrig kan naa
den højeste Æresfølelse, og derfor heller ikke give til det nationale Hjertelag det,
95 som er dets rigeste Føde. Det tror jeg, og naar vi er stedt saadan, at vi ikke engang
kan tale om dette offentlig - uden at der er lidt af en Følelse af Fare - jeg tror ikke
der er Fare, men en Følelse af Fare - saa er vi ikke godt stedt.

Nu har en svensk Mand offentlig skrevet om mig i Anledning af min
100 Hjemkomst. Naar vi tager de velvillige og virkelig godtmente Talemaader tilside,
saa lyder det kort og godt: tal ikke om det der. Dersom han vidste, hvor det
rammede, saa var de saa gode Hjertemennesker, at de sagde det ikke. Men jeg for
min Part, jeg siger: jeg vil tale, jeg vil ikke tie.

105 Mine Venner! Naar man har siddet, som jeg har gjort i den senere Tid, i Paris og
læst Ord som de, jeg har læst, som General Björnstjerna sagde, og naar man ved
med sig selv, at han har været vor Udenrigsminister i mange Aar, og naar man

hører, at han mener, at vi er et svensk Protektorat, omtrent som eller ganske som
110 Madagaskar er det under Frankrige - et svensk Protektorat og skal saa være og
maa saa være - thi uden paa den Betingelse er Foreningen med Sverige ikke
mulig - og naar jeg saa, som sagt, husker paa, at det er vor egen Udenrigsminister
- forsaavidt vi faar Lov til at kalde ham vor egen - som har sagt det, som altsaa
har styret derefter, og jeg saa kommer hjem, og jeg ser alle disse Unionsmærker i
115 vort Flag, som akkurat er hans Tale oversat i Farver, saa siger jeg: det norske
nationale Hjertelag, det er endnu ikke færdigt; der er endnu en Krog i det, som
ikke er rigtig norsk, en Krog, som kanske i Størrelse svarer til den, som ikke er
rigtig norsk i Flaget. Dette siger jeg samtidig med, at jeg udtrykker min Agtelse
og Ærbødighed for det svenske Folk som svensk Folk og min Kjærlighed til de
120 prægtige Venner, som jeg har den Lykke at have i det Folk, og jeg siger det
endvidere i inderlig Overbevisning om, at ikke det norske Folk - skjønt det vil
bekjende Kort og bekjende Kurs - paa nogen Maade vil bryde, hvad der er, ikke
paa nogen Maade krænke den historiske Udvikling, men bare styrke sit eget
Hjertelag ved aaben Tale. Ja, saa har jeg talt, hvad jeg om den Sag har at sige, og
125 jeg mener det, jeg har sagt.

Nu skal jeg sige i Forbindelse hermed, hvad der har udgjort for mig den største
Glæde, siden jeg kom hjem - det er ikke denne Modtagelse af mig; jeg har fundet
noget i den, som har været lidt for meget; det har genert mig; nej, det er, at jeg
130 hører her fra mange Kanter, at Højre begynder at tænke paa samme Maade om
de svenske Forhold som vi, og dersom jeg skulde kunne leve den Dag, at dette
her Ungguttoget 17de Maj ikke længere førte svenske Mærker, at det var et
virkelig bare norsk Tog, at de ikke vilde, at Ungdommen skulde fordærves i sine
nationale Følelser paa den Maade, at de skulde tro, at vi var et lidet Stykke
135 Sverige ogsaa, foruden at vi var norske - dersom den Dag nogensinde skulde
komme, og jeg haaber, at den kommer - saa siger jeg, at det er den glædeste Dag,
jeg har levet. Og jeg vil sige mere: vi skal allesammen have en Slut. Om der
kunde komme nogen til mig og sige: paa hvad vil du slutte? - saa vilde jeg sige: ja,
giv mig Følelsen af, at Højre staar, hvor vi staar i dette Forhold, og saa kan det
140 være slut.

Vi har et Forhold ogsaa i det indre, som jeg maa faa Lov til at røre ved med et
Par Ord. - Jeg begyndte med det - det lader sig ikke dølge: der er Splid i Venstre,
og det er bra nok, som min Ven Vullum opfordrede mig til, at jeg skal være
145 forsonende. Jeg tror ogsaa, det er sandt;
jeg tror, jeg er forsonende; men det ved jeg, at aldrig naaes Forsoning ved

Omgaelse eller Fortielse.

150 Jeg har seet før, og jeg har seet igjen nu herhjemme, at der er vundet Sejre i Storthinget derved, at den ene Del af Venstre er overvundet af Højre og den anden Del af Venstre. Det er den tyske Fremgangsmaade, det er Bismarchs Fremgangsmaade. Jeg vil ikke sige noget andet om den, end at det er den mest uparlamentariske, jeg kjender, og det er den daarligste af alle konstitutionelle
155 Methoder. Jeg vil ikke her dele Skylden mellem nogen, det vil jeg ikke; jeg er paa Forhaand overbevist om, at Skylden er til at dele paa begge Parter; men en Ting vil jeg have sagt, og for at sige det, vil jeg gjøre en liden Rekapitulation.

Der staar kanske ikke saa mange Mennesker nu her og hører paa mig, uden at de
160 har læst et Digt, jeg i sin Tid har skrevet til min gamle Ven og Kampfælle og Fører Johan Sverdrup. Om jeg skulde skrive det Digt idag, jeg vilde forsøge paa at give det den samme Varme og det samme Udtryk i alt væsentligt. Sandelig han er den salte Havstrøm, som kom i vore lumre Fjorde. Han er den europæiske Kraft - for at tage dette Ord op -, som kom og gjorde vort Storthing fra et
165 Amtsformandskab til en europæisk Nationalforsamling. Han er den, som stærkere end nogen anden Mand i Norge har kunnet forvandle hele sit Liv til en eneste patriotisk Glød mod et eneste Maal og ikke slutte, før det var der.

Dermed synes jeg det maa kunne lade sig forene i Ærbødighed at have Tvil til, at
170 han nogensinde har været den Leder, vi har trængt; med at sige, at han er som Ordfører den største, vi har havt, og han kan tage Maal med hvemsomhelst i nogen europæisk Opposition, - dermed maa det kunne forenes at have Tvil til hans Ledelse af Regjering og Storthing nu.

175 Samtidig med at jeg netop i Forsoningens Interesse udtaler det, som jeg er sikker paa er manges Følelse, samtidig med det, vil jeg have sagt akkurat det samme som gamle Hedlund engang sagde til mig om de Geer, som han heller ikke syntes holdt Maal: "Jeg gaar aldrig med paa at styrte de Geer" - det samme siger jeg: Det vilde jeg aldrig gaa med paa. Men jeg vil nok lade min Følelse - og det
180 lod ogsaa Hedlund - være kundbar for den Mand, hvis Patriotisme jeg ubetinget stoler paa. Det vil jeg have sagt.

Jeg vil, at alle disse Sager skal behandles ud af Hjertelag; og i Hjertelag er Taknemmelighed og Hensynsfuldhed store Kræfter. Og jeg mener det, at det
185 maa opøves netop i saadanne vanskelige Stillinger, og da tror jeg, at vi politisk

naar mere, end om vi handler uden Hjertelag.

190 Jeg tror om Politiken i det hele - det siger jeg - at den gaar ud paa at vække og samle Hjerterne her i Norge. Men jeg tror det samme om hele den store Politik her i Verden nu, at det er egentlig den Revolution, som forberedes, at det er Hjertets Politik, som begynder at indtage det hele. Allerede dette: Omsorgen for de smaa, de forsømte - det er Hjertets Politik. Og se i en saadan Tid alene kunde det være muligt, det som nu er begyndt i England.

195

Og dermed vil jeg slutte. Jeg vil tage ind det største Exempel paa Hjertets Politik, som har været i Verden: det er Gladstones Anførerskab.

200 At se dette hvide Hode gaa ned til Strandbredden, hvor det irske Folkeskib ligger og holder paa at forlise, og se disse faa hvide Haar flagre der i Stormen, som nu gaar løs, - det er det største Syn, som Samtiden har. Og det kan gaa med det, som det vil. Gladstones Sjæl er ombord, hans udødelige Sjæl, og vil føre til Havn - og ikke alene føre til Havn; men det vil blive til et Exempel, som Menneskeheden aldrig mere blir kvit.

205

Mange Gange i Verden har man maattet give de smaa sin Ret; men dette at gaa frem, før man egentlig strengt taget er nødt til det, og sige: "Vi gir dem deres Ret, fordi det er Ret, og fordi det at gjøre Ret, det at følge Hjertets Politik, det er den klogeste Politik i Verden" - det er nyt.

210

Det er det, han arbejder for som Foregangsmand, og det er det, vi alle nu skal prøve at naa i det store og i det smaa. Og jeg appellerer til jer alle - jeg ser, I er samlet alle i den samme Længsel til at faa mere Hjertelag op i det norske Samliv - jeg beder jer alle, hver i sin Stilling, at arbejde med og støtte, hvad vi har. Men
215 ikke i Taushed, - i Tale, men i Hjertelag, saa det naturlige sker!

220

Kilde

Chr. Collin og H. Eitrem (red): Bjørnstjerne Bjørnson. Artikler og taler, bd. 2. Kristiania 1912, s. 42-48.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/det-norske-hjertelag>